

Broj:1492-16/23

Dana, 12.12.2023. godine

Fond zdravstvenog osiguranja Republike Srpske

n/r direktora fonda

PREDMET: Preporuka, dostavlja se

Zakon o Ombudsmanu za djecu Republike Srpske¹ u članu 1. definiše da je „Ombudsman za djecu nezavisna institucija koja štiti, prati, promoviše prava djeteta.“. Zakonom se takođe propisuju i nadležnosti Ombudsmana za djecu Republike Srpske, te se u članu 5, stav 1. utvrđuje da: „Ombudsman za djecu prati usklađenost zakona i propisa u Republici Srpskoj koji se odnose na zaštitu prava djeteta sa odredbama Ustava Republike Srpske, UN Konvencije o pravima djeteta i drugih međunarodnih dokumenata koji se odnose na zaštitu prava i interesa djeteta.“ Istim članom se propisuju i nadležnosti koje obuhvataju: „praćenje primjene svih propisa koji se odnose na zaštitu prava i interesa djeteta“, kao i praćenje „povreda prava i interesa djeteta“.

S obzirom na gore navedene nadležnosti, Ombudsman za djecu Republike Srpske, između ostalog, prati primjenu zakona koji se odnose i na zdravstvenu zaštitu djece jer je pravo na zdravstvenu zaštitu jedno od osnovnih prava djeteta definisano UN Konvencijom o pravima djeteta². U okviru svojih redovnih aktivnosti, Ombudsman za djecu Republike Srpske došao je do saznanja da roditelji i djeca, u određenim slučajevima, nailaze na probleme i prepreke u zdravstvenim ustanovama u postupku ostvarivanja prava na zdravstvenu zaštitu i liječenje djeteta iz sistema obaveznog zdravstvenog osiguranja.

Sistem obaveznog zdravstvenog osiguranja uređen je Zakonom o obaveznom zdravstvenom osiguranju³ (u daljem tekstu: Zakon), a korišćenje prava iz obaveznog zdravstvenog osiguranja uslovljeno je prijavom na zdravstveno osiguranje, kao i uplaćenim doprinosom za zdravstveno osiguranje, bez izuzetaka. Načelo jednakosti podrazumijeva da su postupku ostvarivanja prava iz obaveznog zdravstvenog osiguranja, sva osigurana lica jednaka bez obzira na rasu, pol, jezik, nacionalnu pripadnost, društveni položaj, socijalno porijeklo ili drugo lično svojstvo.

Zakonom je propisano da djeca do 18 godina imaju mogućnost zdravstvenog osiguranja po dva osnova, ili u skladu sa članom 19. stav 10. Zakona kao lica koje je osigurano kao član uže porodice

¹ Zakon o Ombudsmanu za djecu, Službeni glasnik Republike Srpske, broj: 103/08, 70/12

² UN Konvencija o pravima djeteta, član 24.

³ Službeni glasnik Republike Srpske, broj: 93/22. i 132/22.

preko roditelja do navršene 18. godine, odnosno do završetka redovnog obrazovanja prvog ciklusa studija, a najkasnije do navršene 26. godine⁴, ili po osnovu godina života, tj. do navršene 18. godine, školska djeca i studenti do kraja školovanja, a najkasnije do navršene 26. godine u skladu sa članom 20. stav 1. tačka 1. Zakona.

U protekle tri godine zbog vanredne situacije zbog korone Fond zdravstvenog osiguranja Republike Srpske je finansirao zdravstvenu zaštitu i za neosigurane građane na osnovu Odluke Vlade Republike Srpske o proglašenju vanrednog stanja.

Međutim, problem primjene Zakona u praksi oko zdravstvene zaštite djece (osoba mlađih od 18 godina) je nastao, kada je Vlada Republike Srpske ove godine donijela Odluku o ukidanju vanrednog stanja⁵, te je poslodavcima ostavljen prelazni period od dva mjeseca, do 31. jula, da izmire doprinose za svoje radnike. Iz samog Fonda zdravstvenog osiguranja Republike Srpske je upućivan apel poslodavcima da izmire svoje obaveze do ovog roka.

Problem u praksi oko obaveznog zdravstvenog osiguranja za djecu, tj. mlađe od 18 godine je u samoj primjeni Zakona. Naime, prema Zakonu djeca se na zdravstveno osiguranje prijavljuju preko roditelja. Ako se za jednog zaposlenog roditelja ne plaća doprinos, dijete može da se prijavi preko drugog roditelja za kojeg se doprinosi plaćaju. Kao što je navedeno, u Zakonu postoji osnov da se dijete može prijaviti za osiguranje i po osnovu svojih godina, ali samo ako ne postoji drugi osnov, npr. ako su oba roditelja nezaposlena i tada se zdravstvena zaštita djeteta finansira iz Budžeta Republike Srpske. Dakle, ako poslodavac roditelja ne uplaćuje doprinose ni djetete koje je preko njega prijavljeno nema osiguranje, a u praksi ne postoji mehanizam da se dijete u takvoj situaciji automatski prebaci u osnov osiguranja po svojim godinama.

Ombudsman za djecu je došao do saznanja da je u trenutnoj praksi navedenim zakonskim odredbama djeci onemogućeno pravo na liječenje i zdravstvenu zaštitu, ako njihovim roditeljima koji su nosioci osiguranja djeteta poslodavac nije uplatio pripadajući doprinos za zdravstveno osiguranje, pa čak i kadu su u pitanju djeca koja su oboljela od najtežih bolesti. U ovim situacijama, roditelji su, bez svoje greške ili krivice, ostavljeni ili prepušteni sami sebi da se dovijaju i pronalaze rješenje da bi bolesnom djetetu obezbijedili zdravstvenu zaštitu. U praksi se desavaju situacije da roditelj koji je nosilac osiguranja za kojeg poslodavac nije uplatio doprinose daje otkaz, pa tek po njegovom otkazu stvori se osnov osiguranja djeteta po osnovu godina.

Neprihvatljivo je da roditelji djeteta, kao nosioci osiguranja za svoje dijete budu dovedeni u situaciju da se obraćaju neodgovornom ili nesavjesnom poslodavcu, pa i prijavom nekom nadležnom državnom organu/ustanovi i da na taj način vrše pritisak čime bi izdejstvovali izvršavanje poslodavčeve zakonom propisane obaveze. Čak i kada se zaposleni roditelj, a za kojeg poslodavac nije izvršio uplatu doprinosa, odluči da se prijavom obrati nadležnoj ustanovi, pa od

⁴ Zakon o obaveznom zdravstvenom osiguranju, član 19. stav 10.

⁵ Odluka objavljena u Službenom glasniku Republike Srpske, broj: 49/23.

momenta reagovanja nadležne ustanove i pokretanja mehanizma prinude do konačne uplate doprinosa i time sticanja prava na zdravstvenu zaštitu, može da prođe izvjesno vrijeme koje nikako ne ide u prilog bolesnom ili povrijeđenom djetetu, npr. situacije kada je djetetu potreban hitan hirurški zahvat ili slična hitna medicinska intervencija.

Zbog navedenog, potpuno je neprihvatljivo da država inicira ili prebacuje teret naplate zakonom propisanih doprinosa na zaposlene radnike. U tom kontekstu, ne smijemo zaboraviti ni to da radnik nema aktivnu legitimaciju da lično tuži sudu poslodavca zbog neplaćanja doprinosa.

Država preko svojih nadležnih orana/ustanova/fondova ima propisane instrumente koji joj daju zakonsku i nadležnost i ovlašćenje adekvatnog reagovanja prema nesavjesnim ili neodgovornim poslodavcima koji ne uplaćuju doprinose, bilo preko tužbi sudovima za prinudnu naplatu, bilo preko iniciranja krivičnih postupaka, bilo preko reagovanja nadležnih inspekcija.

UN Konvencija o pravima djeteta⁶ je veoma jasno utvrdila obavezu za države članice svojim članom 24. koji glasi:

„Države članice priznaju pravo djeteta na najviši nivo zdravstvene i medicinske zaštite i na rehabilitaciju.

Države članice će nastojati da ni jednom djetetu ne bude uskraćeno pravo na takvu zdravstvenu zaštitu.“

Takođe, Ombudsman za djecu podsjeća na obavezu iz člana 3. UN Konvencije o pravima djeteta da su: *„u svim aktivnostima koje se tiču djece od primarnog značaja interesi djeteta bez obzira na to da li ih sprovode javne ili privatne institucije za socijalnu zaštitu, sudovi, administrativni organi ili zakonodavna tjela.“*

Postupajući u skladu sa svojim ovlaštenjima utvrđenih Zakonom o Ombudsmanu za djecu i isključivo u najboljem interesu djece Ombudsman za djecu ima jasan stav da je postojeće stanje neprihvatljivo i predstavlja povredu prava djeteta na zdravstvenu zaštitu, te se Fondu zdravstvenog osiguranja Republike Srpske upućuje

PREPORUKA

Da u skladu sa svojim ovlaštenjima i nadležnošću pronađe rješenje i uspostavi efikasan mehanizam kojim će se djeci omogućiti automatski prelazak na osnov osiguranja po godinama

⁶ Bosna i Hercegovina je notifikacijom o sukcesiji preuzela UN Konvenciju o pravima djeteta 23.11.1993. godine ("Službeni list RBiH", broj: 25/93.). UN Konvencija o pravima djeteta, dio je Aneksa I i pitanje njene primjene u BiH se različito tumačilo sve do stupanja na snagu odluke Ustavnog suda BiH U-9/0925, prema kojoj je Ustavni sud nadležan da u apelacionom postupku samostalno ispituje navodna kršenja prava iz međunarodnih sporazuma navedenih u Aneksu I Ustava BiH.

života iz člana 20. stav 1. tačka 1. Zakona ukoliko dođe do gubitka osnova za njihovo obavezno zdravstveno osiguranje preko roditelja po članu 19. stav 10. Zakona.

Da u skladu sa članom 9. Zakona o Ombudsmanu za djecu obavijestite Ombudsman za djecu o preduzetim mjerama i aktivnostima.

Ombudsman za djecu
Gordana Rajić

